

УДК 378.147:81'243

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-1-38>

Галина ГУДИМА,

orcid.org/0000-0001-6074-4384

викладач кафедри української та англійської мови

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

(Львів, Україна) galka8166@gmail.com

Юлія СЛОДИНИЦЬКА,

orcid.org/0000-0001-6378-8657

викладач кафедри української та англійської мови

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

(Львів, Україна) yslodynytska@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ РЕФЕРУВАННЯ ТА АНОТУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ТЕКСТІВ У НЕМОВНИХ ВИШАХ

Стаття присвячена дослідженню особливостей процесу навчання реферування та анотування іноземних текстів у вищих немовних вишах. Окреслено спільні та відмінні риси в реферуванні та анотуванні: в контексті врахування змісту першоджерела, формулювання висновків про доцільність більш детального вивчення оригінального тексту, рекомендованого обсягу. Анотування та реферування є важливими навичками, які розвивають критичне мислення, здатність до аналізу та розуміння інформації. У статті розглядаються сучасні методи та підходи до навчання цих навичок. Автор статті здійснює огляд наукової літератури та аналізує досвід практичної реалізації навчання реферування та анотування в немовних вишах. Подальше дослідження спрямоване на визначення ефективних підходів та стратегій навчання, що допоможуть студентам покращити свої навички реферування та анотування. Додатково, звертається увага на важливість інтеграції навчання реферування та анотування в загальну структуру освітнього процесу, що сприяє їх засвоєнню студентами та підвищенню рівня мовної компетенції. Надано визначення та змістовне аргументування процесу анотування та реферування. Зазначено алгоритм дій викладача в процесі методичного керування діями студентів. Охарактеризовано методичні дії педагогів та студентів під час роботи з первинним текстом. Зазначено перелік вправ, спрямованих на відпрацювання побудови різних форм побічних висловлювань. Розглянуто основні проблеми, з якими стикаються студенти під час написання вторинних наукових текстів та шляхи їх вирішення. Висновки статті базуються на наукових дослідженнях, аналізі практичного досвіду. Отримані результати можуть бути корисними для викладачів, які працюють зі студентами в немовних вишах, а також для дослідників, які цікавляться проблемами навчання мови та розвитку мовної компетенції.

Ключові слова: *компресія тексту, структура абзацу, узагальнення, перефразування, візуальна схема логічних зв'язків, мовна компетенція, критичне мислення.*

Halyna HUDYMA,

orcid.org/0000-0001-6074-4384

Lecturer at the Department of Ukrainian and Foreign Languages

Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture

(Lviv, Ukraine) galka8166@gmail.com

Yulia SLODYNITSKA,

orcid.org/0000-0001-6378-8657

Lecturer at the Department of Ukrainian and Foreign Languages

Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture

(Lviv, Ukraine) yslodynytska@gmail.com

FEATURES OF TEACHING SUMMARIZING AND ANNOTATING FOREIGN TEXTS IN LANGUAGE UNIVERSITIES

The article is dedicated to exploring the features of teaching summarizing and annotating foreign texts in higher language universities. It outlines the common and distinct characteristics of summarizing and annotating, considering the content of the primary source, formulating conclusions regarding the necessity of more detailed study of the original recommended text volume. Summarizing and annotating are important skills that develop critical thinking, analytical

abilities, and information comprehension. The article discusses contemporary methods and approaches to teaching these skills. The author reviews scientific literature and analyzes the practical implementation of teaching summarizing and annotating in language universities. Further research aims to identify effective approaches and strategies for teaching that will help students improve their summarizing and annotating skills. Additionally, attention is drawn to the importance of integrating teaching summarizing and annotating into the overall structure of the educational process, which contributes to students' acquisition and enhancement of language competence. Definitions and meaningful justifications of the processes of annotating and summarizing are provided. The algorithm of actions for instructors in the process of methodological guidance of students' activities is specified. Methodological actions of educators and students during work with the primary text are characterized. A list of exercises aimed at practicing various forms of secondary expressions is indicated. The main problems encountered by students in writing secondary scientific texts and ways to address them are discussed. The conclusions of the article are based on scientific research and the analysis of practical experience. The obtained results can be beneficial for instructors working with students in language universities, as well as for researchers interested in language learning issues and the development of language competence.

Key words: text compression, paragraph structure, generalization, paraphrasing, visual scheme of logical connections, language competence, critical thinking.

Постановка проблеми дослідження. Розвиток компетенцій з реферування та анутовання іншомовних текстів стає актуальним завданням у сучасному освітньому середовищі. Уміння коротко і точно передати основний зміст тексту, а також виділити його ключові ідеї є необхідними для ефективного сприйняття, обробки та аналізу інформації. Заклади вищої освіти забезпечують підготовку фахівців з високим рівнем мовної майстерності, але додаткове акцентування уваги на навчанні реферуванню та анутованню іншомовних текстів є необхідним для розвитку критичного мислення, аналітичних та комунікативних навичок студентів.

Навчання реферуванню та анутованню іншомовних текстів у немовних вишах відповідає вимогам сучасної педагогічної практики, спрямованої на розвиток ключових компетенцій студентів. Це допомагає створити стійку основу для подальшого академічного та професійного зростання студентів у мовній та лінгвістичній сферах.

Аналіз останніх досліджень. Обрана проблематика широко представлена в наукових дослідженнях. При цьому варто відзначити таких вчених як: Н. Духаніну, Г. Лесик (проаналізували реферування як професійний вид мовної діяльності в курсі вивчення іноземної мови), Л. Байдак (окреслила методичні аспекти навчання студентів анутованню та реферуванню професійно-орієнтованих текстів), О. Безлюдний (визначив особливості формування умінь і навичок роботи з іншомовним текстом зі спеціальності), С. Бортник, Н. Ротову, Н. Рябову, М. Скриник, В. Циганенко, К. Шевелько, які охарактеризували особливості організації навчання реферуванню та анутованню фахових іншомовних текстів у підготовці студентів немовних спеціальностей.

Метою статті є дослідження особливостей процесу навчання студентів немовних закладів вищої освіти реферуванню та анутованню іншомовних текстів.

Виклад основного матеріалу. Реферування та анутовання значно скорочують час обробки інформації та гарантують ефективний обмін нау-

ково-технічною інформацією. Реферат та анотація разом з бібліографічним описом є вторинними документальними джерелами наукової інформації. Вторинний текст – це текст про текст, що є результатом сприйняття, аналізу та інтерпретації первинного (оригінального) тексту. Такі тексти використовуються для укладання інформаційних видань, таких як рецензовані журнали, наукові переклади, підручники тощо.

І реферати, і анотації стискають першоджерела, але роблять це по-різному. Реферат перераховує питання джерела і не охоплює його зміст. Анотація не тільки перераховує всі питання, але й розкриває основний зміст. Іншими словами, анотація просто повідомляє, про що йдеться в джерелі, тоді як реферат розкриває зміст.

При анутованні враховується не тільки зміст першоджерела, але і його призначення, цінність і спрямованість, а реферування дозволяє зробити висновки про доцільність більш детального вивчення оригінального тексту. Реферат завжди докладніший за анотацію, а його обсяг залежить від обсягу джерела та мети реферування (резюме, анотація, огляд). Обсяг реферату може становити від 10–15% до 30% обсягу джерела, тоді як анотація може складатися з 3–4 речень, обсяг реферату коливається в межах 500–2000 друкованих знаків, що вимагає значно вищого ступеня узагальнення (Бортник, 2021).

Інформація про зміст і характер документа є завданням не тільки реферату, але й анотації. Вимоги до створення анотації та реферату пов'язані з різним призначенням цих документів. Анотація слугує для того, щоб повідомити про існування документа певного змісту та характеру, тоді як реферат представляє зміст документа з описом методів дослідження, фактичних даних і результатів роботи.

Найважливіше в анотації це вміння стисло викласти зміст документа, а реферування вимагає навичок стисло викласти текст оригінального документа. Очевидно, що навчання навичкам реферування та анутовання слід починати з перших років вивчення іноземної мови, але навчи-

тися згортати текст у логічно зв'язний реферат або анотацію слід продовжувати на старших курсах, коли студенти здобувають знання зі своєї спеціальності, вміння відбирати і конденсувати інформацію, а також вміння оцінювати інформацію належним чином (Рябова, 2003: 374).

Розвиток у студентів уміння узагальнювати прочитане вимагає ретельної та послідовної роботи. Цю роботу слід починати з вивчення деяких теоретичних питань, як-от: тлумачення термінів «конспект» і «реферат», їхні спільні та відмінні риси; вимоги до написання конспектів, рефератів та анотації; специфіку реферування оригінальних іншомовних текстів (Байдак, 2015: 19).

Анотування і реферування є програмними вимогами освітніх планів закладів вищої освіти, оскільки вони допомагають розвивати навички розуміння прочитаного та вміння передавати зміст у стислій формі. Студенти повинні чітко розрізняти абстракцію як об'єктивний спосіб передачі змісту у вигляді стислого викладу основних положень оригінального тексту, і анотацію як об'єктивний спосіб передачі змісту у вигляді стислого викладу основних положень оригінального тексту. Як реферування, так і анотування, будучи перетвореннями оригіналів документів, вимагають певного рівня лексичної компетенції студентів в іноземній мові (Чуєнко, 2008).

Орієнтування в іншомовному матеріалі та вміння обрати потрібний є однією з найефективніших форм практичного вивчення іноземної мови, яка забезпечить успіх студентів у їхній професійній діяльності. Донедавна методисти та психологи вважали доцільним перекладати текст рідною мовою для того, щоб його зрозуміти. Сьогодні педагоги дотримуються принципу розуміння тексту без перекладу. Сприйняття і розуміння є основними процесами суб'єктивного відображення об'єктивного світу (Скриник, 2016).

Реферування є одним із видів професійної мовною діяльності, поряд із анотуванням, перекладом, озвученням, журналістикою тощо. У процесі вивчення іноземної мови викладачі використовують покровокий метод.

Джерелами навчальних текстів зазвичай є підручники, навчальні посібники, наукові статті (адаптовані та неадаптовані). Це пов'язано з тим, що студенти в процесі навчання стикаються з різноманітними текстами, що мають підготувати їх до сприйняття різноманітного матеріалу, підвищити їхню стресостійкість та сприяти підвищенню мотивації до навчання (Духаніна, Лесик, 2022: 496).

В основі реферування лежать дії з перетворення та стиснення тексту. Трансформація передбачає зміну формальної структури вихідного речення або його змісту, в результаті чого створюється речення, яке є синонімічним до базового речення. У процесі створення вторинного тексту трансформація здійснюється шляхом перефразування, заміни, опущення, комбінування, що забезпечує еквівалентну заміну як на рівні речення, так і на рівні фрагмента.

Перехресне посилення змінює структуру, порядок слів або граматичні форми викладеного матеріалу. Трансформація допомагає створити вторинний текст, який не поступається за комунікативною цінністю не поступається першоджерелу.

Процес анотування та реферування є складною інтелектуальною діяльністю, що вимагає володіння відповідними навичками та прийомами є складною інтелектуальною діяльністю, що вимагає володіння відповідними робочими навичками та техніками.

У методиці викладання мови процес стислого переказу тексту часто розуміють як переказ. Деякі методисти вбачають у цьому виді роботи високий контрольний потенціал. Однак саме цей його компонент (контроль) викликає певні труднощі, оскільки вимагає чітких критеріїв відтворення текстів, що, в свою чергу, може спонукати викладача оцінювати переказ лише з точки зору співвідношення граматично правильних і граматично неправильних речень. Зміст зазвичай оцінюється як приблизний. Розгляд змістовної сторони навчального переказу вимагає визначення певних критеріїв компресії тексту, що передбачає систему інтерактивних навчальних дій на основі взаємодії мовленнєвої діяльності з декодуванням текстової інформації та репродуктивної мовленнєвої діяльності з відтворення опрацьованого матеріалу у стислому вигляді (Шевелько, 2012).

Проблема розвитку вміння складання короткого тексту особливо гостро стоїть перед викладачами, які працюють зі студентами немовних спеціальностей. Адже виокремлення основної інформації з тексту, узагальнення її та подання в максимально стислій формі – завдання для них не є складним завданням. Як правило, вміння викладати зміст прочитаного, як правило, зводиться до простого переказу. Зрозуміло, що студентів потрібно спеціально навчати анотуванню.

У студентів мають бути сформовані професійно орієнтовані навички роботи з текстами з текстами відповідно до тематики їхньої професійної діяльності. Навчання навичкам реферування слід починати з перших років вивчення іноземної мови, але навчати узагальнювати матеріал у логічно зв'язному анотованому тексті слід на другому році навчання, коли студенти набудуть знань і навички відбору, скорочення та узагальнення інформації та вміння її належним чином аналізувати (Безлюдний, 2014).

Система вправ для навчання анотаційного та реферативного перекладу складається з трьох підсистем: підготовчі вправи, вправи для формування навичок та розвитку вмінь (перекладу та редагування). Система вправ включає певну групу вправ для семантичної трансдукції / конверсії, яка спрямована на розвиток конкретних навичок, необхідних для та абстрактних

видів перекладу. Система вправ реалізована у вигляді комплексу вправ, які представлені у відповідних блоках як її структурні елементи, які співвідносяться з етапами формування компетентності в анотаційному та реферативному перекладі.

Слід зазначити, що процес анотування та реферування – це цілісна система певних дій над інформацією, що міститься в первинному тексті. Викладач повинен методично керувати цими діями (пошуком, відбором і перетворенням основного змісту тексту). Таке управління може відбуватися безпосередньо на занятті через систему завдань до текстів.

Розглянемо методичні дії педагогів та студентів під час роботи з первинним текстом (Горчинська, 2017):

Реферування

Викладач	Студенти
1. Пропонує текст для читання. Ставить мету.	1. Читають текст, усвідомлюючи мету.
2. Ставить завдання структурно-сислового аналізу заголовка тексту.	2. Визначають жанр тексту за його назвою. Формулюють основну тему основного тексту.
3. Пропонує проаналізувати структуру тексту. Послідовно керує діяльністю: аналіз композиції тексту, визначення засобів зв'язку в тексті, виділення головної інформації, визначення висновків автора.	3. Здійснюють структурно-сисловий аналіз тексту: виділяють компоненти типових моделей тексту, визначають головні частини, встановлюють способи зв'язку між частинами тексту, знаходять авторські висновки. пов'язувати частини тексту, шукати авторські висновки тощо.
4. Керує діяльністю з визначення підтем тексту на основі сислової структури тексту.	4. Виділіть підтеми тексту, шукайте основну інформацію в цих підтемах. Сисло передайте зміст, переказуючи і узагальнюючи його за допомогою речень у називному відмінку. зміст, переказуючи та узагальнюючи його, використовуючи речення в називному відмінку. Складіть план тексту.
5. Пропонує представити текст у вигляді резюме. Звертає увагу на вибір виду конспекту, засобів реферату, засобів зв'язку та написання вторинного тексту.	5. Викладати текст у стислому вигляді: Послідовно передавати основний зміст тексту композиційного членування, відповідно до задуму з узагальненням та з урахуванням композиційного членування, відповідно до вимог оформлення.

Анотування

Викладач	Студенти
1. Повторює всі етапи реферування, оскільки анотація пишеться на основі реферату.	2. Послідовно передають інформацію (перелічують основні підтеми первинного тексту) відповідно до вимог до композиції та оформлення анотації.
2. Пропонує представити анотацію до тексту з урахуванням композиції, правил форматування тощо.	
3 урахуванням композиції, правил форматування тощо. Особлива увага приділяється вибору засобів зв'язку та лексико-граматичних моделей.	

Анотування та реферування навчають на основі автентичних текстів вузькоспеціалізованого характеру, що допомагає пробудити пізнавальну мотивацію, викликати інтерес і підвищити практичну цінність знань з іноземної мови. Такі тексти повинні мати певну послідовність міркувань і доказів, причинно-наслідкові зв'язки між різними поняттями, загальнонаукові засоби пізнавальної діяльності. Усі тексти, що використовуються на заняттях для абстрагування, повинні містити основні структурно-сислові блоки, необхідні для написання реферату: вступ, проблеми, способи та шляхи їх розв'язання, висновки.

Доцільно також включати дотекстові вправи для роботи з текстами, які знімають лексичні та граматичні труднощі, покращують фонетику, дають початкове уявлення про лексику та граматичні моделі.

Післятекстові вправи, які зосереджені на роботі зі змістовною структурою тексту, потрібні щоб навчити студентів писати реферат та анотації до первинного тексту, а також для засвоєння спеціальних синтаксичних конструкцій, стійких словосполучень та засобів зв'язку, характерних для оформлення анотацій та рефератів (Горчинська, 2017).

Не менш ефективним є комплекс вправ на визначення особливостей та змісту форми і жанру того чи іншого наукового тексту, опис їхніх переваг і недоліків. Студенти повинні розпізнавати стилістичні та жанрові помилки в наукових текстах. Тому корисно запропонувати їм вправи на редагування тексту з виявленням і виправленням помилок.

Після теоретичної підготовки можна переходити до вправ, спрямованих на відпрацювання побудови різних форм побічних висловлювань. Однією з основних проблем, з якою стикаються студенти під час написання вторинних наукових текстів, є трансформація вихідного тексту. Часто студенти не можуть виділити головну думку в тексті, абзаци або реченні, і, як наслідок, неправильно

будують своє письмове висловлювання. У такій ситуації речення потрібно переписати, щоб перейти до змістовного викладу фактів з вихідного тексту від імені нового студента. Переписати речення можна, використовуючи синонімічні еквіваленти, змінюючи граматичні конструкції, підкреслюючи головне без другорядного, об'єднуючи кілька речень у зв'язне ціле, спрощуючи складні конструкції та вирази для полегшення сприйняття.

Порушення стилю висловлювання є ще однією проблемою при створенні вторинних наукових текстів і призводить до спотворення первинного комунікативного завдання. У цьому випадку необхідно забезпечити, щоб студенти добре розуміли особливості наукового стилю, використовували необхідну лексику та знали основні канони створення різних жанрів вторинних наукових висловлювань (Циганенко, 2020: 18).

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що навчання реферуванню та анотуванню іншомовних текстів є важливими компонентами вищої філологічної освіти, оскільки ці навички допомагають студентам розвивати критичне мислення, здатність до аналізу та усвідомлення основного змісту тексту. Особливості навчання вимагають систематичного підходу, який включає в себе використання різноманітних методів та підходів. Методологія повинна базуватися на поєднанні теоретичних знань з практичними навичками. Студентам слід ознайомлюватися з різними типами текстів, проводити їх аналіз та вчитися виділяти основну інформацію. Навчання реферуванню та анотуванню іншомовних текстів у немовних вишах має стати не просто окремою дисципліною, але і проникнути в інші навчальні курси, щоб студенти мали можливість вдосконалювати свої навички протягом всього періоду навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байдак Л. І. Методичні аспекти навчання студентів анотуванню та реферуванню професійно-орієнтованих текстів. *Cutting-edge science*. 2015. № 17. С. 17–24.
2. Безлюдний О. Особливості формування умінь і навичок роботи з іншомовним текстом зі спеціальності. *Нова педагогічна думка*. 2014. № 2. С. 52–55.
3. Бортник С. Б. Навчання реферуванню та анотуванню фахових іншомовних текстів у підготовці студентів немовних спеціальностей. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1850> (дата звернення: 26.06.2023).
4. Горчинська Л. В. Реферування та анотування наукових текстів на заняттях з української мови для іноземців. *Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22–24 березня 2017 р.* URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2211> (дата звернення: 26.06.2023).
5. Духаніна, Н. М., Лесик Г. В. Реферування як професійний вид мовної діяльності в курсі вивчення іноземної мови. *The 11 th International scientific and practical conference «Science, innovations and education: problems and prospects»*. Tokyo, Japan. – Tokyo: CPN Publishing Group, 2022. P. 494–498.
6. Капінус О. Л. Реферування іншомовних текстів у практиці навчання майбутніх філологів. URL: <http://surl.li/ilsxd> (дата звернення: 26.06.2023).
7. Рябова Н. Н. Навчання реферуванню та анотуванню іншомовних текстів студентів немовних вузів. *Культура народів Причорномор'я*. 2003. № 37. С. 373–375.
8. Скриник М. В. Особливості навчання реферуванню та анотуванню іншомовних текстів у немовних вишах. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/5616> (дата звернення: 26.06.2023).
9. Циганенко В. В. Анотування та реферування в практиці навчання іноземних студентів-нефілологів. *Закарпатські філологічні студії*, 2020. № 14. Т. 1. С. 14–20.
10. Чуенко В. Л. Специфіка навчання майбутніх інженерів іншомовної термінологічної лексики. *Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер.: Педагогічні науки. 2008. Т. 97, № 84. С. 105–109.
11. Шевелько К. О. Лінгвістичні і психолінгвістичні особливості анотаційного та реферативного перекладу. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Сер.: Педагогіка та психологія. 2012. № 21. С. 65–73.

REFERENCES

1. Baidak L. I. (2015) Metodichni aspekty navchannia studentiv anotuvanniu ta referuvanniu profesiino-orientovanykh tekstiv [Methodological aspects of teaching students to annotate and abstract professionally oriented texts]. *Cutting-edge science*, 17. 17–24. [in Ukrainian].
2. Bezliudnyi O. (2014) Osoblyvosti formuvannia umin i navychok roboty z inshomovnym tekstem zi spetsialnosti [Features of the formation of skills and abilities to work with a foreign language text in the speciality]. *Nova pedahohichna dumka – New pedagogical thought*, 2. 52–55. [in Ukrainian].
3. Bortnyk S. B. Navchannia referuvanniu ta anotuvanniu fakhovykh inshomovnykh tekstiv u pidhotovtsi studentiv nemovnykh spetsialnostei [Teaching abstracting and annotating professional foreign language texts in the training of students of non-language specialities]. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1850> [in Ukrainian].
4. Horchynska L. V. (2017) Referuvannia ta anotuvannia naukovykh tekstiv na zaniattiakh z ukrainskoi movy dlia inozemtsiv [Abstracting and annotating scientific texts in Ukrainian language classes for foreigners]. *Materialy XLVI nauково-tekhnichnoi konferentsii pidrozdiliv VNTU, Vinnytsia, 22–24 bereznia 2017 r.* – Proceedings of the XLVI Scientific

and Technical Conference of VNTU Departments, Vinnytsia, 22–24 March 2017. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2211>. [in Ukrainian].

5. Dukhanina, N. M., Lesyk H. V. (2022) Referuvannia yak profesiinyi vyd movnoi diialnosti v kursy vyvchennia inozemnoi movy [Abstracting as a professional type of language activity in the course of learning a foreign language]. The 11 th International scientific and practical conference «Science, innovations and education: problems and prospects» – The 11th International scientific and practical conference «Science, innovations and education: problems and prospects». Tokyo, Japan: CPN Publishing Group. 494–498. [in Ukrainian].

6. Kapinus O. L. Referuvannia inshomovnykh tekstiv u praktytsi navchannia maibutnykh filolohiv [Abstracting foreign language texts in the practice of teaching future philologists]. URL: <http://surl.li/ilsxd>. [in Ukrainian].

7. Riabova N. N. (2003) Navchannia referuvanniu ta anotuvanniu inshomovnykh tekstiv studentiv nemovnykh vuziv [Teaching abstracting and annotating foreign language texts to students of non-language universities]. *Kultura narodov Prychernomor'ia*. – Culture of the Black Sea peoples, 37. 373–375. [in Ukrainian].

8. Skrynyk M. V. Osoblyvosti navchannia referuvanniu ta anotuvanniu inshomovnykh tekstiv u nemovnykh vyshakh [Features of teaching abstracting and annotating foreign language texts in non-language universities]. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/5616>. [in Ukrainian].

9. Tsyhanenko V. V. (2020) Anotuvannia ta referuvannia v praktytsi navchannia inozemnykh studentiv-nefilolohiv [Annotation and abstracting in the practice of teaching foreign students of philology]. *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, 14. 14–20. [in Ukrainian].

10. Chuienko V. L. (2008) Spetsyfika navchannia maibutnykh inzheneriv inshomovnoi terminolohichnoi leksyky [Specificity of teaching future engineers foreign language terminology]. *Naukovi pratsi Mykolaiivskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu im. Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»*. Ser.: Pedagogichni nauky – Scientific works of the Mykolaiv Petro Mohyla State Humanitarian University of the Kyiv-Mohyla Academy complex. Ser.: Pedagogical Sciences, 84. 105–109. [in Ukrainian].

11. Shevelko K. O. (2012) Lihvistychni i psykholihvistychni osoblyvosti anotatsiinoho ta referatyvnoho perekladu [Linguistic and psycholinguistic features of annotative and abstract translation]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo lihvistychnoho universytetu*. Ser.: Pedagogika ta psykholohiia. – Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Ser.: Pedagogy and Psychology, 21. 65–73. [in Ukrainian].